

інсцэніроўкі жыццёвай сітуацыі з парушэннем этыкетных нормаў інтанавання пры знешне нейтральным змесце гаворкі; запаўненне графы “Дарэчная інтанацыйная афарбоўка” у табліцы маўленчых формул для пэўнай этыкетнай сітуацыі; прывядзенне прыкладаў этыкетных формул маўлення да прапанаваных інтанацыйных характарыстык; разыгрыванне сцэнак-мініяцюр з ацэнкай удаласці невербальнага афармлення этыкетных адзінак.

Такім чынам, асэнсаванне стратэгічных падыходаў да ўдасканалення інтанацыйнага афармлення вучнёўскіх тэкстаў спрыяе пошуку разнастайных варыянтаў навучальнай працы і больш рацыянальнай і мэтанакіраванай арганізацыі метадычнай дзейнасці.

ГРУНВАЛЬДСКАЯ БІТВА Ў БЕЛАРУСКА-ЛІТОЎСКИХ ЛЕТАПІСАХ І ПОЛЬСКИХ ХРОНІКАХ XV – XVI СТСТ.

Н. У. Морнева

Навуковы кіраўнік – к.філал.н., дацэнт *У. Г. Кароткі*

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

Спецыфіка летапісаў як помнікаў літаратуры заключаецца ў тым, што яны адлюстоўваюць найбольш значныя падзеі ў жыцці грамадства пэўнага перыяду. У цэнтры ўвагі летапісца заўсёды знаходзяцца ўладары дзяржавы – вялікія князі і каралі, вырашальныя для лёсу дзяржавы падзеі – войны, бітвы перамогі і паражэнні. Да апісання Грунвальдскай бітвы звярталіся не толькі беларускія летапісцы, але і польскія храністы XV – XVI ст.: Я.Длугаш, М.Бельскі, М.Стрыйкоўскі і інш. Паколькі супраць крыжакаў у бітве пад Грунвальдам выступалі аб’яднаныя войскі ВКЛ і Польскай Кароны, то беларускія летапісцы і польскія храністы з поўным правам маглі апісваць гэтую баталію як пераможную для сваіх дзяржаў. Аднак, як вядома, агульнадзяржаўныя летапісы і польскія хронікі з’яўляюцца выразнікамі інтарэсаў сваіх краін, прапагандыстамі слаўнай і велічнай гісторыі свайго народа. Таму існуюць адрозненні ў паказе адной і той жа падзеі ў гісторыка-літаратурных помніках розных краін. Апісанні Грунвальдскай бітвы носяць тэндэнцыйны характар і ў польскіх гістарыяграфічных крыніцах, і ў беларуска-літоўскіх летапісах, і маюць на мэце ўзвысіць Польскую Карону ці ВКЛ (у залежнасці ад прыналежнасці аўтара), павялічыць ролю той ці іншай дзяржавы ў перамозе над крыжакамі.

Мэта нашага даследвання - выяўленне і супастаўленне адрозненняў у паказе Грунвальдскай бітвы ў розных гісторыка-літаратурных помніках XV-XVI ст. Адзначым, што гісторыкі неаднаразова звярталіся да паказу гэтай бітвы ў старажытных помніках, аднак іх цікавілі ў першую чаргу гістарыяграфічны і крыніцазнаўчы аспекты. У дадзенай працы прааналізаваны матывы, якімі кіраваліся аўтары (летапісцы або храністы) пры адборы фактаў і эпизодаў для стварэння карціны Грунвальдскай бітвы. Баталія ў розных помніках паказана парознаму: у I зводзе агульнадзяржаўнага беларуска-літоўскага летапісання – толькі лаканічны запіс пра перамогу Ягайлы і Вітаўта; у “Хроніцы Літоўскай і Жамойцкай” – разгорнутае апавяданне пра перадумовы, пачатак і заканчэнне бітвы, на фоне шматлікіх падрабязнасцей, якія прызначаны “ажывіць” бітву ў памяці нашчадкаў, аўтар нібы забывае паказаць самае галоўнае – сам ход бітвы. У “Хроніцы Быхаўца” на старонках летапісу з’яўляюцца героі гэтай бітвы: Іван Жэдзевіт, Ян Спытка, Ян Гаштольт, расказваецца пра пасткі для войска ВКЛ – воўчыя ямы, пра тое, што бітву пачыналі менавіта войскі Вітаўта, а Ягайла ў гэты час слухаў імшу. Апавяданне тут становіцца сюжэтным, эмацыянальным, падрабязным. У хроніцы Я.Длугаша галоўная роля як у падрыхтоўцы да бітвы, так і ў яе ходзе надаецца каралю Ягайлу, Вітаўт жа амаль не прысутнічае ў апавядзе польскага гістарыёграфа. Наступнікі Я.Длугаша – М.Бельскі, М.Кромэр, М.Стрыйкоўскі – працягваюць традыцыі гэтага польскага храніста ў паказе Грунвальдскай бітвы.